

Sjätte roten, tomt 16

Kvarteret Kristine Kyrka

Tjugoåttonde roten 1637–57v

Stora Torget och Köpmansgatans södra sida väster om Torget

Femtonde roten 1657–70

Gustaf Adolfs torg 2

Herr Israel Johannis Noreus (Norfelt)

1642–52

Född 1606 som son till *kyrkoherde Hans Larsson* och hans hustru *Karin Olofsdotter* i Ångermanland. Efter studier vid Uppsala universitet, där han blev magister 1632, och efter juridikstudier i Groningen avlade han ämbetsed som syndicus (magistratssekr.) i Göteborg den 17.6.1635, Blev handelspresident i Göteborg 30.1.1645, justitiepresident där 1653, adlad Norfelt 5.8.1653 tillsammans med sin *styvson Jacob Bohm*, burggreve i Göteborg från 24.2.1654, död 1677. Var mycket förmögen. Tillerkändes 24.4.1672 *Stora och Lilla Torp* för den fordran på 500 rdr, som han hade av *Gustaf Herman Wrangel*.

Israel Noreus erhöll efter egen anhållan den 14.12.1639 denna tomt vid torget i gåva av kronan, som egentligen det 1637 strandade engelska handelskompaniet inköpt av Daniel Lange för att bebygga (se Almquist I:239). Där byggde han ”ett medelmåttigt stenhus”, som brann 1669. Redan dessförinnan – så tidigt som 1666 – hade dock Israel Norfelt av någon anledning flyttat till en gård i hörnet mellan Kungsgatans norra sida och västra hamnens västra sida, som han köpt av *kamreraren Jonas Abrahamssons änka Brita Stephansdotter* (se 2.128).

Gift 1) med Armika Sittman (Syltman), död 16.6.1646, dotter till borgmästaren i Nya Lödöse *Albert Sittman* och *Brita Andersdotter Höök* till Partilled (Sittman, Syltman, Siltman: se 5.14).

2) med Maria Örn, död före 1675, dotter till *biskopen i Linköping Johannes Bothvidi* och *Catharina Nilsson* och förut Gift medsekreterare Lars Larsson Bohm genom vilket äktenskap Israel Norfelt fick styvsonen Jacob Bohm (adlad Norfelt), död ogift 1667.

Döttrar: *Brita*, född 27.7.1637, död 18.3.1655. Gift 14.8.1653 med *burggreven i Göteborg Gerhard von Lengerken*, adlad *Leijoncrantz*, född 1631, död 1684 (bl.a. 6.32)

Catharina till Wängsjötorp och Hallerup, död 1680, gift 21.1.1662 med *överste Börge Månsson*, adlad *Schechta*, född 1623, död 1670. (Berg II:7–8, 79)

1670 lät burggreven påbörja byggandet av två stenhus på denna tomt vid torget och fick för detta ändamål statligt byggnadsstöd på 1 600 d smt. Det större huset mätte 37 3/4 alnar brett fram till torget och 13 1/4 alnar åt gatan. Det hade välvd källare och var liksom det mindre huset två våningar högt. Det senare, som vette mot Köpmangatan var 11 alnar brett och 25 alnar långt. Enligt landshövding Henrik Falkenbergs rapport 1674 var ”bägge välbyggda hus och pryda torget mycket”,

7.9.1674: Ang. några skulder, som burggreven Israel Norfelts styvson Jacob Norfelt gjort i Tyskland, vilka Israel Norfelt borde betala, som adopterat honom och erkänt honom som sin egen son, både till sin adliga sköld, namn och egendom och som till sig tagit hans efterlämnade kläder.: Rätten fann den 17.9.1674 inga bevis för att burggreven Israel Norfelt hade befattat sig med sin styvsons fädernearv eller egendom eller hans kvarlåtenskap, ej heller påtagit sig att svara för hans honom oveterligen gjorda skuld.

27.1.1675 talas om arvspart att dela efter *tygmästare Samuel Örns* moder och burggrevens svärmoder Karin Örn.

8.3.1675. *Tygmästare Samuel Örn*, Stockholm svarade på citationen till honom att bevista arvskiftet i den kvarlåtenskap, som tillföll honom och hans syster Maria Norfelt, välb. Burggrevens k. husfru, efter deras moder sal fru Karin Nilsson (Örn) och som stått oskiftat en lång tid i Burggrevens hus. En del hade hon tillslagit Herr Burggreven som betalning, en del var icke av den art, att det av mott och mal kunde förtäras, varför det icke behövdes sådan hast. Han hade vidare tillskrivit sitt syskonebarn *Johan Rising* att taga till sig de saker, som Herr Burggreven icke ville behålla. Burggreven Israel Norfelt fordrade 19.8. och 8.10.1674 av Tygmästare Samuel Örn 364 rdr för Örns dotter *Catharina Maria Örns* förtäring och kostpengar (mat och kläder) under 7 års tid och 182 rdr i andra expenser.

Anders Hansson 1670–75, änkan 1676–81, 1½ tomt 6.16

5.1.1681 Gbg: *Burggreven Leijoncrantz svärson Johan Rudebeck* ang handlingarna i avlidne burggreven Israel Norfelts skåp. Fru Karin Norfelt skulle yttra sig om de fick se hennes far burggrevens handlingar. Det framgick i juni 1682 att fru Karin Norfelt hade transporterat allt sitt arv efter Burggreven Israel Norfelt.

4.och 6.9.1686: Regementskvartermästaren under Adelsfanan Peter Riddercrantz hade svärfadern Samuel Örn. Han ville lyfta en del av den kvarlåtenskap ”som på Göteborgs rådhus deposito står och är hans fru Maria Örn ärftligen tillfallen efter dess fadersyster sal fru Maria Norfelt”. Detta tilläts ej utan överläts till Kungl. hovrätten att bestämma.

16.3.1675 ang det fädernearv, som sal Arnoldi Messeni tvenne döttrar Lucia och Anna Maria Messenier hade ”här på orten under sin styvmoders fru Karin Nilssons förvaring uti hennes livstid oaffordrat stämd (???) haver (?)” borde också skiftas som det andra arvet.

Den 16.7.1687: ”De på rådhuset deponerade och i förvaring insatte documenter ifrån sal Herr Burggreven Norfelts sterbhus är befunna förseglade ovan till skåpdörren av sal rådman Östring och nedan på dörren av sekr Böker, som sådana förseglingar efter vanligheten och å ämbetets vägnar förrätta pläga.”

Till Kungl. Maj:t skrev magistraten den 14.2.1691 (Ba:7): ”Anno 1677 den 16 juni avsömnade Burggreven Israel Norfelt, sedan han sitt ämbete i några års tid tillförne för sin sjukdoms skull ej kunnat förrätta, varpå Eders Kungl. Maj:t i nådigst anseende till dåvarande Gerhard Leijoncrantz [f 1631, död 1684, se 6.32, 1.33, 4.32, 4.47] underdånige och långlige gjorde tjänster den 19de därpå följande juli allernådigst förundte honom Succession till Burggrefwe Embetet efter sin avlidne svärfader Norfelt. Nuvarande lagmannen Alexander Cock utsågs till succesor efter Gerhard Leijoncrantz som president.”

Till Kungl. Göta Hovrätt den 31.5.1690 angående överstinnan Fru Karin Norfelts fordran på hushyra av staden för den tid, som sal Herr *Riksamiralen greve Gustaf Stenbocks Excellence* vistades

här i staden och åtnjöt kvarter i hennes faders fordom Burggreven Israel Norfelts hus och om nådeåret efter hennes fader. – Vådelden i arkivet hade bringat Cancelliet i konfusion,

Borggreven Norfelts måg och successor fordom Burggreven sal Herr Leijoncrantz hade omedelbart vid tillträdandet erhållit den halva lönen stadens Cassa betalade (den andra halvan betalade Kungl. Maj:t och Cronan). Ingen änka eller omyndiga barn efterlevde burggreven Norfelt. Det hördes ingen pretention på nådeår, när burggreven Leijoncrantz levde.

Ba:15 den 19.3.1701: Omtalas öppnandet av ett med åtskilliga handlingar på Rådhuset kvarstående skåp som tillhört sal Burggreven Norfelt för eftersökande av ett testamente av år 1672, som nu ej igenfunnits. Där fanns: 1) Ett testamente av 1662 av fru Karin Nilsdotter till sina barn

2) Ett köpebrev av fru Maria Norfelt till Kungl. Rådets Excellence, varuti hon sålde ”bemälte Herre 1/2 hemm(anet?) Gehlinge (Gällinge?)”.

Israel Norfelts arvingar, överstinnan Karin Schechta och burggreve Gerhard Leioncrantz, sålde husen 6.16 den 29.6.1780 till

grefve Rutger von Ascheberg

Av köpesumman 4 000 rdr kurant (eller 6 999 d smt) erhöll Carin Norfelt Schechta 2 000 d smt och Gerhard Leioncrantz 1 500. Grefve Rutger von Ascheberg erhöll fasta på husen 4.7.1683 och avled där 17.4.1693.

Christin Ludvig von Ascheberg omtalas 29.1.1697 tillhandlat sig stenhuset av ”sina högtärade Fruer systrar”, vilket egentligen hade testamenterats dem och tilldömts dem genom Kungl. Maj:ts och Göta Hovrätts dom. Han skulle betala sin svåger *herr David Maklier* och dess hustru *grevinnan Eleonora Elisabeth von Ascheberg* 1 000 d smt.

Pres. van Eyck

1676–77

M 1678 *President van Eycks fru* 3 tomter

Pres. Kock M1678, ej tomt

Tydiligen hyrde *president Abraham van Eyck* under ett par år burggrevens stenhus vid torget. Handelspresidenten Abraham van Eyck var född 20.1.1620 som son till den till Sverige samma år inkomne *Gillis van Eyck*, som var räntemästare i Göteborg 1621–23 och tullförvaltare i Vaxholm 1625, där han avled 1631 (gift med *Maijken Regiers* från Kleva, som efterlevde honom). *Margareta*, syster till Abraham van Eyck, gifte sig 1633 med *handlaren Hans Carsten*. Hon var född 1613 i Uitermeer (vid Weeps i provinsen Noord-Holland). Såväl fadern Gillis som Abraham van Eyck har blivit föremål för artiklar i Svenskt Biografiskt Lexikon, varför här blott skall citeras den meritlista, som där ges för Abraham van Eyck: Han var handlare i Stockholm omkring 1644, sockerbagare och grundare av ett sockerraffinaderi där med privilegium 23.6.1647; direktör i det den 11.8.1552 privilegierade Generalfaktorikontoret; e.o. kommissarie i Kommerskollegium 16.3.1665, kommersepresident i Göteborg 6.3.1667, ledamot av myntkommissionerna 2.11.1663 och 18.9.1666, ledamot av borgarståndet vid riksdagen 1668, adlad 16.12.1672 med namnet von Eich men bibehöll sin gamla namnform. Bevistade riksdagen 1676. Död 30.7.1677 i Göteborg.

Abraham van Eyck arrenderade ”Burens land” (nr 106–111 på 1696 års karta). Han var i sitt andra gifte förmäld med *Sara de Witte* (född 1625, död i mars 1680 i Göteborg och begr. i Kristine kyrka, dotter av holländaren *Arnoult de Witte* och *Catharina van der Bogaert*). En släkting

till henne var den *jungfru Maria de Witte*, som enligt Kammarkollegii skrivelse av den 5.7.1682 krävde betalning ur makarna van Eycks sterbhus och av magistraten den 2.10.1681 tilldömdes ”sal pres. Abraham van Eijcks utom stadsporten liggande huus – dock grunden, som staden tillkommer alldeles oförryckt, varav staden dess årliga part haver att njuta”. Nästa år övertogs landeriet av *kyrkoherde Johan Carlberg* (se Almquist II:191).

Kommissarien Herr Abraham Pettersson

lät den 22.10.1722 uppbjuda ett hus och gård på Köpmansgatan i hörnet av torget belägen emellan tyska kyrkans hus å västra och rådhusets å södra sidan, som han tillhandlat sig av sal Herr Generallöjtnanten Högvälborne Herr Greve Christian Ludvig von Ascheberg den 2.10.1721 för en summa av 10 000 d smt. Detta kunde ske sedan Kungl. Maj:ts beslag upphävts (se Claes Sparres brev av den 2.1.1722: Kungl. Maj:ts fordran hade betalats på annat sätt).

Abraham Pettersson hade fått burskap 15.12.1712 som handlande i Göteborg och blev konvoj-kommissarie.

Auktionsprotokoll den 12.6.1722: ”Uti det Aschebergiska till herr Commissarie Pettersson försålda stenshuset här i staden finnas följande meubler och saker ännu qwarlämnade, som sahl Generalleutnanten Grefwe Christian Ludvig Ascheberg varit tillhörig och med huset ej äro sålda, nembl: Gamble ullna Turske Tapeter uti Sahlen som med nytta ej kunna nedtagas eller flyttias, emedan dhe alldeles skulle gå sönder och som herr Pettersson biuder derföre 75 d smt, det dhe Eljest ey tyckas wara värde, så blifwa dhe derföre upförde

Ett stort Konung Carl d XII (bör vara XI?) Conterfej till häst med actionen för Lund, sönderstuckit och gammalt, finns uti Herr överste Lilliehööks lott efter sahl fältmarskalken år 1697, war uppfördt för 60 d smt, kan nu wara werdt 40 d smt

En gl lång tafla i farstugan, som presenterer öfvergången af Bältet år 1658, werderes 3:-

Ett långt smalt skåp af furuträd med 4 hyllor och nitton lådor etc 2:-”

Den 14.1.1729 fick Abraham Pettersson slag i vänstra sidan och avled samma år den 30 juni, 51 år gammal (begr. 2.9.1729). Samma år den 15 juni begravdes hans hustru Johanna Christina Tham med vilken han gift sig den 9.1.1712. Hon var döpt 18.1.1673 och dotter till *rådman Volrat Tham* (född 14.8.1629, död 23.10.1700) och *Gertrud Helgers*, född 1641, död 1715. Johanna Christina Tham var första gången den 18.12.1694 gift med handlaren och hökaren Herman Gieseke, död 1710 (Berg II:9–10, 34–36)

Enligt bou 1729:402 den 9.7.1729 var barnen av förra kullen *handelsmannen Christian Ludvig Gieseke*

handelsmannen i Stockholm Lorens Fischers käraste fru *Johanna Catharina Fischer*
majorskan Gertrud Sophia Haij

Rådmanen i Uddevalla Petter Hammars hustru fru *Hedvig Dorothea Hammar*

Deras halvsyskon var *jungfru Anna Maria Pettersson* och *Herman Pettersson*.

Göteborgs magistrat lät den 13.10.1729 första resan på stadens vägnar uppbjuda avlidne kommissarien Abraham Petterssons och dess även avlidna Fru Johanna Christina Thams hus och gård belägen på Köpmansgatan och hörnet vid Torget mellan rådhuset å södra och Christine kyrkas hus å västra sidan med alla dess tillhörigheter efter apart upprättat inventarium, vilket köpts och

upphandlats av staden av de bemälte avlidnas arvingar för en summa av 10 800 d smt efter upprättat köpekontrakt den 30.8.1729.

I tomtöreslängden 1730 och i fortsättningen kallas fastigheten kommandantshuset (en term, som Almquist använder om Schönlebens år 1707 av staden inköpta hus i östra hörnet av Södra Hamngatan och Korsgatan, se Almquist II:482).